

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów „Modele lokalnej kontroli nad energetyką i rola lokalnych społeczności energetycznych w transformacji energetycznej w Europie”

(2019/C 86/05)

Sprawozdawczyni: Mariana GÂJU (RO/PES), wójt gminy Cumpăna (okręg Constanța)

Dokument źródłowy: Wniosek prezydencji austriackiej

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

Główne ustalenia

1. Uznaje, że sektor energii odgrywa kluczową rolę dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz że jakość życia obywateli, wzrost gospodarczy i konkurencyjność gospodarki danego kraju można zapewnić pod warunkiem przystępnych cen energii i minimalnego wpływu energetyki na środowisko.
2. Potwierdza, że energia jest ważnym czynnikiem gospodarki społeczności lokalnych, gdyż jest elementem kosztów produkcji i usług na poziomie lokalnym oraz ma wpływ na siłę nabywczą gospodarstw domowych. Dostarczanie usług energetycznych oznacza bowiem zaspokajanie potrzeb w zakresie ogrzewania, ciepłej wody, klimatyzacji, przygotowania i przechowywania żywności, dostępu do informacji itd.
3. Podkreśla, że inicjatywy społecznościowe oparte na rozwiązaniach lokalnych polegających na współpracy mogą być podejmowane przez osoby fizyczne lub grupy osób, małe przedsiębiorstwa lub samorządy lokalne bądź też gospodarstwa domowe, które mogą występować indywidualnie lub w ramach organizacji. „Lokalne wspólnoty energetyczne” mogą odgrywać istotną rolę w przemianach energetycznych i sprzyjać rozwojowi zrównoważonych technologii energetycznych korzystnych dla społeczności lokalnych i dla UE jako całości.
4. Zauważa, że przechodzenie, nawet częściowe, systemów energetycznych pod opiekę jednostek samorządu terytorialnego odbywa się drogą rekomunalizacji, decentralizacji usług i partycypacyjnego zarządzania w formie partnerstw lub certyfikowanych spółdzielni energetycznych poprzez wzmocnienie inicjatyw obywatelskich w zakresie energetyki.
5. Zauważa, że struktura organizacyjna społecznościowych inicjatyw energetycznych może przyjąć, między innymi, formę prawną partnerstw z władzami lokalnymi, w tym partnerstw publiczno-prywatnych (PPP), spółdzielni, fundacji społecznościowych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, przedsiębiorstw nienastawionych na zys będących własnością ich użytkowników, stowarzyszeń właścicieli nieruchomości lub własności gminnej.
6. Popiera, by taka lokalna społeczność energetyczna mogła stanowić skuteczny model zarządzania energią na poziomie społeczności, co obejmuje produkcję, dystrybucję i zużycie energii elektrycznej, lub ogrzewanie i chłodzenie (miejskie) z połączeniem/przyłączeniem do systemów dystrybucji lokalnej lub bez.
7. Uważa, że społeczności energetyczne mogą mieć mechanizmy umożliwiające włączenie obywateli w proces transformacji energetyki, a tym samym w zrównoważoną gospodarkę, co oznacza ułatwienie wdrożenia zrównoważonych technologii energetycznych, z korzyścią dla społeczności lokalnych, i przejście odpowiedzialności w zakresie śladu węglowego.
8. Przypomina, że kontrola nad energetyką na poziomie lokalnym wpisuje się w ramy zaangażowania politycznego na rzecz transformacji energetycznej za pomocą systemu konkretnych strategii na rzecz rozwoju odnawialnych źródeł energii na wszystkich szczeblach sprawowania rządów.

9. Wyraża zadowolenie w związku z wprowadzaniem na szczeblu UE ram prawnych i regulacyjnych, by powołanie i funkcjonowanie lokalnych społeczności energetycznych oraz ich dostęp do rynku energii odbywał się w obowiązujących ramach prawnych i regulacyjnych. Przypomina, jak ważne jest zadbanie o to, by jasne definicje i uregulowania dawały pewność umożliwiającą lokalnym społecznościom energetycznym odgrywanie pozytywnej roli w sprawiedliwej transformacji energetyki i wzywa państwa członkowskie do wykorzystania ich pełnego potencjału. Oznacza to m.in. zapewnienie tym społecznościom dostępu do instrumentów finansowych lub partnerstw w celu zmniejszenia ryzyka związanego z inwestycjami w lokalne społeczności energetyczne, jak również korygowanie wszelkich uprzedzeń wobec nich.

10. Zauważa, że spółdzielnia energetyczna (forma prawna struktury organizacyjnej – inicjatywa społecznościowa), która stanowi jedyny w swoim rodzaju model własności pod względem gospodarczym i prawnym, ma na celu uzyskanie korzyści na szczeblu lokalnym i jest w stanie świadczyć usługi w sektorze energetycznym, takie jak wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych własnych lub zewnętrznych do celów konsumpcji własnej i sprzedaży, posiadanie i eksploatacja systemów magazynowania, małych sieci i infrastruktury dystrybucji oraz wdrażanie środków w zakresie efektywności energetycznej.

11. Uważa, że spółdzielnie energetyczne mogą przyczynić się do dalszej decentralizacji, otwarcia i demokratyzacji systemów energetycznych, a zatem mogą mieć pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy na szczeblu lokalnym i mogą w ten sposób przyczynić się do zwalczania ubóstwa energetycznego oraz wspierania tworzenia miejsc pracy w danej społeczności.

12. Zauważa, że w większości państw członkowskich wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych pobudzone jest poprzez programy pomocy ukierunkowane na specyfikę lokalną i regionalną. Niektóre kraje zapewniły priorytetowy dostęp do sieci dla energii ze źródeł odnawialnych, zaś inne zapewniają dostęp na rozsądnych warunkach. Ponadto w ramach planowania regionalnego i krajowego istnieją różne sposoby wspierania i upraszczania procedur urzędowych zezwoleń na instalację urządzeń o małej mocy wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych.

13. Zaleca przeprowadzenie racjonalizacji różnych krajowych systemów wsparcia na szczeblu europejskim w takim zakresie, w jakim jest to konieczne, aby zapewnić ich wkład w osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju, celów określonych w porozumieniu paryskim oraz celów europejskiej unii energetycznej.

14. Uznaje, że należy intensywnie pracować nad jak najwydajniejszym wykorzystaniem biomasy, co przyczyni się do redukcji emisji gazów cieplarnianych. Zaleca, by wspierać optymalne wykorzystanie odpadów z biomasy pochodzących ze wszystkich sektorów gospodarczych i społecznych do celów produkcji energii w perspektywie średnio- i długoterminowej.

15. Zaleca dalsze rozwijanie współdziałających ze sobą ram politycznych i legislacyjnych na rzecz transformacji infrastruktury energetycznej, aby rozszerzyć wzajemne połączenia na szczeblu lokalnym, regionalnym i transgranicznym, większy potencjał magazynowania energii oraz inteligentne sieci zarządzania popytem dla dostaw energii w ramach systemu obejmującego duży udział energii ze źródeł odnawialnych.

Wnioski i zalecenia

16. Apeluje, aby lokalna kontrola nad energetyką stała się faktem dokonany, poprzez wdrażanie polityki w zakresie energii ze źródeł odnawialnych i transformacji energetyki oraz dzięki mechanizmom wsparcia finansowego dla odnawialnych źródeł energii.

17. Nawołuje do ściślejszej koordynacji polityki regionalnej i energetycznej UE i państw członkowskich, by wykorzystał znaczące korzyści dla zrównoważonego rozwoju regionalnego płynące z przejścia na odnawialne źródła energii – chodzi tu m.in. o decentralizację systemów energetycznych i ograniczenie uzależnienia od (pochodzących głównie z importu) paliw kopalnych.

18. Apeluje o wprowadzenie zasady niedyskryminacyjnego dostępu lokalnych społeczności energetycznych do rynku w celu ich promowania poprzez politykę i prawodawstwo, które uznają ich rolę i szczególne potrzeby, oraz wprowadzenia polityki i zasad zachęcających do współpracy regionalnej i lokalnej, przyjęcia uproszczonych i proporcjonalnych procedur regulacyjnych i administracyjnych, a także ułatwienia dostępu do informacji technicznych i gospodarczych, wytycznych oraz finansowania.

19. Wzywa państwa członkowskie UE do zaproponowania i wdrożenia różnych form lokalnej kontroli nad energetyką, ponieważ lokalne społeczności energetyczne napotykać w niektórych państwach członkowskich różne wyzwania, jeżeli chodzi o funkcjonowanie i rezultaty na szczeblu lokalnym, np. niejednorodne i niespójne przepisy w stosunku do rozwoju sytuacji na rynku, niedoskonałość krajowych strategii i programów pomocy z punktu widzenia lokalnych i regionalnych społeczności energetycznych oraz złożoność ram administracyjnych i regulacyjnych dla nowych uczestników rynku energii.

A. Zalecenia dla decydentów na szczeblu unijnym

20. Uznaje, że w prawodawstwie europejskim należy stworzyć równe warunki działania i minimalne wymagania, by wspierać lokalne społeczności energetyczne, dzięki czemu UE będzie mogła jawić się jako przykład w tym zakresie.

21. Zaleca, aby instrumenty polityki na szczeblu UE i przepisy krajowe, które stanowią transpozycję lub uzupełnienie prawodawstwa UE były zaprojektowane w taki sposób, aby wywierać korzystny wpływ na rozwój lokalnych społeczności energetycznych, w tym spółdzielni energetycznych.

22. Wzywa do zadbania o to, by transpozycja definicji „społeczność energetyczna działająca w zakresie energii ze źródeł odnawialnych” i „lokalna społeczność energetyczna” lub innych określeń funkcjonalnych takich jak społecznościowe przedsiębiorstwo energetyczne, spółdzielnia, stowarzyszenie itd. na poziomie państw członkowskich została dokonana w sposób celowy i funkcjonalny, tak aby zapewnić dostęp tych organizacji do rynku energii i należyte uwzględnienie ich potrzeb, w tym w zakresie pomocy oraz w stosownych przypadkach dodatkowe zachęty.

Utrzymanie stabilnego środowiska politycznego dla promowania energii ze źródeł odnawialnych

23. Stwierdza, że lokalne społeczności energetyczne często zajmują się produkcją, dostawą, dystrybucją i wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

24. Zauważa, że lokalne społeczności energetyczne często sięgają po publiczne instrumenty wsparcia odnawialnych źródeł energii, aby zapewnić finansowanie i zarządzać ryzykiem w ramach swojej działalności. Tymczasem decydenci na szczeblu unijnym sygnalizują odejście od tych mechanizmów wsparcia, które nie opierają się na premiach i są niezależne od rynku (np. stawki ryczałtowe).

25. Zdaje sobie sprawę z tego, że przejście do systemów wsparcia i przetargów rynkowych może doprowadzić do ograniczenia lokalnym społecznościom energetycznym dostępu do zasobów finansowych, a nawet wykluczenia tych społeczności z rynku, gdyby wymogi ujęte w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego były zbyt wyśrubowane.

26. Jest za tym, by ustanawianie mechanizmów specjalnego wsparcia pozostało w gestii każdego państwa członkowskiego i by przepisy oraz polityka UE nie ograniczały wsparcia, które państwa członkowskie udzielają energetyce ze źródeł odnawialnych, do środków finansowych, niezależnie od tego, czy mają one charakter rynkowy czy też nie.

Ustanowienie zasad funkcjonowania rynku energetyki, które ułatwiłyby transformację we wszystkich aspektach systemu energetycznego

27. Apeluje, by detaliczne rynki energii elektrycznej stawały się coraz bardziej dynamiczne i konkurencyjne. Podkreśla też, że trzeba monitorować stopień koncentracji rynku hurtowego i detalicznego handlu energią elektryczną oraz kontrolować gospodarczą i finansową siłę i wpływ różnych uczestników rynku, aby umożliwić konsumentom energii czerpanie korzyści z liberalizacji rynku energii, a lokalnym społecznościom energetycznym przyczynianie się do bardziej różnicowanego i elastycznego rynku.

28. Z zadowoleniem stwierdza, że propozycje zawarte w nowym pakiecie dotyczącym czystej energii, w tym nowa dyrektywa w sprawie wewnętrznego rynku energii, stanowią ulepszenie dla istniejących unijnych ram prawnych. W efekcie uznane zostanie zaangażowanie lokalnych społeczności energetycznych w zarządzanie systemami energetycznymi oraz ich rola jako producentów, dystrybutorów i konsumentów energii. Warto też objąć przepisami szereg usług świadczonych przez lokalne społeczności energetyczne, takich jak zapewnianie efektywności energetycznej, magazynowanie energii, zarządzanie lokalnymi sieciami dystrybucji i usługi bilansowania systemu energetycznego.

29. Zaleca uproszczenie przepisów i procedur administracyjnych dotyczących małych producentów energii ze źródeł odnawialnych oraz lokalnych społeczności energetycznych, tak aby nie dyskryminować tych uczestników rynku obciążeniami administracyjnymi oraz kosztami bezpośrednimi lub pośrednimi, gdyż są to zazwyczaj przedsiębiorstwa energetyczne innego typu.

30. Uważa, że zasady i przepisy nie powinny ograniczać producentów małych ilości energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych lub lokalnych społeczności energetycznych, jeśli chodzi o możliwości konsolidowania wyprodukowanej przez nich energii i dostarczania jej odbiorcom, podobnie jak to czynią wyspecjalizowane przedsiębiorstwa, także poprzez innowacyjne inicjatywy, np. wirtualne elektrownie.

Spójność i koordynacja różnych polityk

31. Postuluje, aby w przepisach różnych aktów prawnych UE konsekwentnie uwzględniać i promować lokalne społeczności energetyczne, zgodnie z ogólną koncepcją „lokalnych społeczności energetycznych” i „społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej”;

B. Zalecenia dla decydentów na szczeblu krajowym

32. Zdecydowanie zaleca przeprowadzenie szybkiej transpozycji prawodawstwa UE oraz wdrożenia wspólnej polityki energetycznej, a także wytyczenie przez decydentów szczebla krajowego celów krajowych i określenie specjalnych zachęt dla lokalnych społeczności energetycznych.

Uznanie roli i szczególnych potrzeb społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej w prawodawstwie i polityce krajowej

33. Stwierdza, że propozycje zawarte w pakiecie legislacyjnym dotyczącym energetyki ogólnie, i czystej energii w szczególności, obejmują działania na rzecz uznania roli lokalnych społeczności energetycznych w transformacji sektora energetycznego na szczeblu UE. W związku z tym państwa członkowskie UE. W związku z tym państwa członkowskie powinny przyjąć podobne przepisy dotyczące tych społeczności, uwzględniając jednak swoiste potrzeby krajowe.

Opracowanie polityki i prawa w celu promowania społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej i współpracy lokalnej

34. Zdecydowanie domaga się, by decydenci szczebla krajowego opracowali przystępne strategie lub uregulowania promujące lokalne społeczności energetyczne. Przepisy te mogłyby pozwolić:

- a) zapewnić, by niewielcy wytwórcy energii mieli zagwarantowany dostęp do rynku energii i do specjalnej infrastruktury;
- b) wspierać na szczeblu lokalnym projekty energetyczne niewielkich producentów lokalnych lub regionalnych.

35. Podkreśla, że warto ustanowić przepisy dotyczące potencjalnych korzyści, aby zapewnić, że pozostaną one na poziomie społeczności lokalnej i będą służyły raczej rozwojowi społecznemu i gospodarstwu społeczności, a nie akcjonariuszom projektów.

36. Zauważa, że można wspierać zrównoważony rozwój i wymiar środowiskowy wspólnych projektów energetycznych za pośrednictwem krajowych polityk. Ważne są tu zachęty finansowe (np. zwolnienia podatkowe, pomoc na inwestycje) lub obniżenie rachunków za energię. Można też rozważyć dodatkowe zachęty dla niezależnych projektów lub takich, które oferują różne usługi i liczne korzyści.

Przyjęcie uproszczonych procedur regulacyjnych i administracyjnych dostosowanych do skali społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej

37. Popiera wprowadzenie wymogów dotyczących utworzenia punktu kompleksowej obsługi dla procedur certyfikacji i zatwierdzania projektów, co zaproponowano w nowej dyrektywie w sprawie odnawialnych źródeł energii. Dyrektywa ta stanowi odpowiednie ramy prawne dla państw członkowskich, jeśli chodzi o rozwiązania dostosowane do sytuacji krajowej i lokalnej.

Zagwarantowanie dostępu społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej do informacji technicznych, wytycznych i finansowania

38. Stwierdza, że projekty lokalnych społeczności i spółdzielni energetycznych korzystają z finansowania w ramach publicznych systemów wsparcia, inicjatyw UE czy też udostępnianego przez banki komercyjne.

39. Zaleca wprowadzenie na szczeblu krajowym systemów wsparcia finansowego specjalnie dla lokalnych społeczności energetycznych, w szczególności na etapie planowania i rozruchu projektów (na przykład zamiana dotacji na pożyczki, gwarancje lub możliwość zaciągnięcia pożyczki po obniżonej cenie itp.), poprzez uproszczenie dostępu do informacji technicznych i wytycznych w sprawie uruchomienia, finansowania i realizacji projektów unijnych.

C. Zalecenia dla władz lokalnych i regionalnych

Przyjęcie lokalnych strategii na rzecz rozwoju społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej

40. Podkreśla, że władze lokalne i regionalne mogą uzupełniać politykę UE i państw członkowskich w tym zakresie poprzez przyjęcie dodatkowych celów dotyczących wkładu miejscowych społeczności energetycznych w energetyczną strategię szczebla lokalnego. Przykładowo, wiele miast uczestniczy w inicjatywie Porozumienia Burmistrzów, w ramach której opracowuje się plany lokalne dotyczące zrównoważonych działań w zakresie energetyki i ochrony klimatu.

41. Apeluje do władz lokalnych i regionalnych o zidentyfikowanie lokalnych i regionalnych społeczności energetycznych, które mogą pomóc w osiągnięciu celów energetycznych i celów w dziedzinie polityki społecznej, oraz o określenie – w stosownych wypadkach i bez dyskryminacji – mechanizmów wsparcia ich rozwoju i stosownych usług doradztwa.

Analiza możliwości ustanowienia partnerstw ze społecznościami energetycznymi działającymi w zakresie energii odnawialnej lub ich tworzenia

42. Uważa, że władze lokalne i regionalne, aby zwiększyć udział miejscowych społeczności energetycznych w realizacji lokalnych strategii, mogą ustanowić partnerstwa ze społecznościami już istniejącymi lub we współpracy z mieszkańcami utworzyć nowe.

43. Podkreśla, że lokalne społeczności energetyczne i samorzady terytorialne to partnerzy, którzy mogą się wzajemnie uzupełniać. Władze lokalne i regionalne zapewniają ramy dla projektów produkcji energii ze źródeł odnawialnych, pomoc administracyjną i preferencyjne stawki, zaś lokalne społeczności energetyczne są odpowiedzialne za kwestie techniczne i zarządzanie ekonomiczne i finansowe w czasie realizacji projektu.

44. Jest zdania, że władze lokalne i regionalne odgrywają ważną rolę w transformacji energetycznej, gdyż są odpowiedzialne za lokalne sieci dystrybucji energii – za ich utrzymanie lub zarządzanie nimi za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm usług użyteczności publicznej w dziedzinie energetyki. Władze lokalne i regionalne mają do odegrania ważną rolę w uświadamianiu obywatelom możliwości angażowania się w sektor energetyczny na szczeblu lokalnym, a także w rozpowszechnianiu istotnych informacji na ten temat.

Bruksela, dnia 6 grudnia 2018 r.

Karl-Heinz LAMBERTZ

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów
